

Privatni sektor bezbednosti u Republici Srbiji – u susret zakonskoj regulativi

REZIME: Poslednjih decenija u svetu, pa i kod nas, na sceni je tzv. privatni sektor bezbednosti, koji po svom personalu, skoro u većini zemalja, nadmašuje brojni sastav državnih organa zaduženih za bezbednost. Zbog toga se ukazala potreba za iznalaženjem odgovarajuće zakonske regulative, kako u sferi fizičko-tehničkog obezbeđenja ljudi i imovine, tako i u sferi angažovanja privatnih detektivskih agencija koje će doprineti poboljšanju određenih vidova bezbednosti građana i imovine. Cilj donošenja odgovarajućih zakonskih propisa je potreba da se izvrše i neka funkcionalna razgraničenja u pogledu nadležnosti za obavljanje određenih bezbednosnih poslova. Nakon raspada bivše Jugoslavije, sve bivše republike, izuzev Srbije, pristupile su donošenju odgovarajućih zakonskih propisa u ovom sektoru. U Republici Srbiji je završena javna rasprava na osnovu koje su pripremljeni predlozi zakona koji će konačno ovu oblast staviti u odgovarajuće pravne okvire. U ovom radu biće apostrofirane najvažnije odredbe iz Predloga zakona o privatnom obezbeđenju i Predloga zakona o detektivskim poslovima.

KLJUČNE REČI: *privatni sektor bezbednosti, nacionalna bezbednost, privatno obezbeđenje, detektivski poslovi, detektiv, licenca, fizičko-tehnička zaštita*

1. Privatni sektor bezbednosti

Istorijski posmatrano, društvo je u svim periodima svog razvoja preuzimalo određene mere i radnje radi poboljšanja sopstvene bezbednosti i zaštite svojih vitalnih interesa. Bezbednost je donedavno bila isključivo atribut države, jer je država preko svojih organa, pre svega vojske i policije, bila dužna da obezbedi potrebnu bezbednost ljudi i imovine na svojoj teritoriji. Međutim, poslednjih decenija u svetu, pa i kod nas, pojavljuje se tzv. privatni sektor bezbednosti, koji po svom personalu, skoro u većini zemalja, nadmašuje brojni sastav državnih organa zaduženih za bezbednost. Nesporno je da je obaveza države da svakom građaninu obezbedi određeni stepen zaštite. Međutim, građani često, iz subjektivnih ili objektivnih razloga, traže da im neko obezbedi veći stepen zaštite od onog koji država standardno pruža, što je zahtevalo ustrojavanje i pravno definisanje tih novih oblika zaštite, sa vrstom usluga koju pružaju.

Ovakva konstelacija odnosa doprinela je potrebi iznalaženja odgovarajuće zakonske regulative, kako u sferi fizičko-tehničkog obezbeđenja ljudi i imovine, tako i u sferi angažovanja privatnih detektivskih agencija koje će doprineti poboljšanju određenih vidova bezbednosti građana i imovine. Naravno, cilj donošenja odgovarajućih

zakonskih propisa je potreba da se izvrše i neka funkcionalna razgraničenja u pogledu nadležnosti za obavljanje određenih bezbednosnih poslova. Dakle, nužno je i neophodno da se sektor privatne bezbednosti potpuno normativno reguliše, tako da se u svim segmentima može razlikovati od delovanja državnog, odnosno policijskog sektora, da se uspostave odgovarajući standardi, uz prisutan profesionalizam u obavljanju svih vidova privatne bezbednosti.¹

Nakon raspada bivše Jugoslavije, sve njene dotadašnje republike, izuzev Srbije, pristupile su donošenju odgovarajućih zakonskih propisa i u sektoru privatne bezbednosti. Ovo je posebno bitno zbog činjenice da se u privatnom sektoru bezbednosti zapošljava veliki broj lica, kako na poslovima fizičko-tehničkog obezbeđenja, tako i u privatnim detektivskim agencijama. Bez obzira na veliki broj zaposlenih u privatnom sektoru bezbednosti država uspostavlja odgovarajuće mehanizme kontrole i nadzora na taj način što preko svojih organa propisuje uslove za obavljanje određenih poslova privatne bezbednosti (fizičko-tehničko obezbeđenje, detektivska delatnost). To podrazumeva da privatni sektor bezbednosti može postojati i funkcionisati samo ako ispunjava zakonom predviđene uslove, ili neće postojati. U Republici Srbiji je završena javna rasprava na osnovu koje su pripremljeni predlozi zakona koji će konačno ovu oblast staviti u odgovarajuće pravne okvire, kako je to urađeno svuda u okruženju.

Privatno obezbeđenje je industrijska grana koja obezbeđuje – omogućava usluge namenjene obezbeđenju lica, imovine i poslovanja za koje ne postoji zakonom propisana obaveza organizovanja sistema obezbeđenja od strane vojske ili policije. Privatni sektor obezbeđenja ili alternativna bezbednost nije konkurencija državi i njenim službama bezbednosti, već je izraz potrebe društva, kapitala i građana da, u saradnji sa institucijama države, poveća ličnu i imovinsku bezbednost svih građana.

Pionirom privatnog sektora bezbednosti smatra se Alan Pinkerton (1819–1884), osnivač prve privatne detektivske agencije u Sjedinjenim Američkim Državama (*The Pinkerton Detectiv agency*), koja je započela sa radom 1850. godine u Čikagu. U vreme naseljavanja i ubrzane ekonomске ekspanzije zapadnog dela severnoameričkog kontinenta, kada je došlo i do enormnog rasta najraznovrsnijih oblika ugrožavanja imovine, Pinkertonova agencija je odigrala značajnu ulogu u organizovanju sistema fizičke zaštite vrednosnih transporta na železnici i u otkrivanju i hvatanju nekih od najpoznatijih kriminalaca toga doba.

Država ima monopol upotrebe legitimne sile i jedino ona obezbeđuje bezbednost i odgovorna je za unutrašnju bezbednost i odbranu od spoljnih pretnji. U novije vreme talas unutrašnjih sukoba osvetlio je novi fenomen poznat kao privatizacija bezbednosnih funkcija. Devedesete godine 20. veka, na globalnom nivou, odlikuje množenje privatnih bezbednosnih i vojnih delatnosti. Većina njih može da bude podeljena u glavne grupe: plaćenici; privatna vojna preduzeća; privatna preduzeća za FTO; pojedinci koji, kao registrovanu delatnost, pružaju određene zaštitne usluge (detektivi,

¹ Bošković, Mićo: *Osnovi detektivske delatnosti*, Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, 2006, str. 18.

savetnici, telohranitelji i slično); detektivske agencije; agencije za bezbednosni kon-salting, marketing i inženjering.

2. Način zakonske regulative privatnog sektora bezbednosti u bivšim jugoslovenskim republikama

Pristup normativnoj regulativi ove vrlo značajne oblasti rada uglavnom je bio sličan na prostorima bivše Jugoslavije, ali ima i određenih interesantnih razlika, na koje će se ukazati u daljem delu ovog rada, uz navođenje stanja po republikama. Po broju donetih zakona, u bivšim jugoslovenskim republikama „privatna bezbednost“ je različito regulisana, pa tako Republike Crna Gora, Slovenija i Makedonija imaju po dva zakona, dok Republika Hrvatska, Federacija BiH i Republika Srpska imaju po jedan zakon. Što se tiče detektivske delatnosti, Republike Crna Gora, Slovenija i Makedonija donele su posebne zakone koji regulišu detektivsku delatnost, Republika Hrvatska i Republika Srpska (i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine) jedinstvenim zakonom regulišu oblast privatne bezbednosti, uključujući i detektivsku delatnost, dok Federacija Bosne i Hercegovine ima samo zakon o zaštiti ljudi i imovine, bez regulacije oblasti detektivske delatnosti. Jedino Republika Srbija za sada nije zakonski regulisala sektor privatne bezbednosti.

U *Republici Sloveniji* detektivska delatnost se počela razvijati od 1988. godine kada je bio podnet prvi zahtev za registraciju privatnog detektiva. Ubrzo nakon toga, 1989. godine usvojen je novi Zakon o preduzećima koji je omogućio širenje ove delatnosti u toj zemlji. Prvi zakon o detektivskoj delatnosti usvojen je 1994. godine,² što je omogućilo brži razvoj detektivske delatnosti. Iste godine u Sloveniji je donet i odgovarajući zakon kojim je uređena organizacija i delatnost obezbeđenja lica i imovine. Zakon o izmenama i dopunama Zakona o detektivskoj delatnosti objavljen je 2002.,³ a Zakon o detektivskoj delatnosti, prečišćeni tekst, 2003. godine.⁴ Prema mišljenju i viđenju slovenačkih stručnjaka, privatna detektivska delatnost u Republici Sloveniji je izuzetno dobro normativno uređena. Privatni detektivi su prepoznatljivi u javnosti i društvu, prisutni su u svim većim preduzećima, obavljaju razne druge poslove, ne samo privatnog nego i šireg društvenog značaja. Te činjenice govore da je profesija privatnog detektiva vrlo cenjena u Republici Sloveniji i da privatni detektivi uživaju društveni ugled.⁵

Privatna bezbednost u *Republici Hrvatskoj* u celini (zaštita osoba i imovine i detektivska delatnost) je prvobitno bila uređena donošenjem Zakona o zaštiti osoba i

² *Uradni list RS*, br. 32/94, 10. 6. 1994.

³ *Uradni list RS*, br. 96/02, 14. 11. 2002.

⁴ *Uradni list RS*, br. 7/03, 23. 1. 2003.

⁵ Vejnović, D. i drugi: *Detektivska djelatnost – teorijski i praktični aspekti po standardima Evropske unije*, Banja Luka, 2008.

imovine iz 1996. godine⁶ i njegovih izmena i dopuna iz 1996. i 2001. godine. Dakle, odredbe o detektivskoj delatnosti i privatnim detektivima su u navedenom zakonu uređene članovima 39–59. Međutim, Republika Hrvatska već 2003. godine donosi novi zakon: Zakon o privatnoj zaštiti,⁷ kojim je prestao da važi prethodni zakon, osim odredbi koje su se odnosile na detektivsku delatnost i privatne detektive (čl. 39–59). Dakle, detektivska delatnost je i dalje vezana za Zakon o zaštiti osoba i imovine iz 1996. godine.

Privatni sektor bezbednosti u *Bosni i Hercegovini* je relativno novija oblast društvenog života i rada. Međutim, njegov značaj postaje sve veći, ne samo u bezbednosnom već i u ekonomskom i socijalnom smislu. Imajući u vidu društveni značaj privatne bezbednosti, s jedne strane, te dileme i probleme kroz koje ovaj sektor prolazi, može se reći da privatna bezbednost u Bosni i Hercegovini nije bila u dovoljnoj meri predmet interesovanja akademske zajednice, nevladinog sektora, niti vladinih institucija. Privatna bezbednost u Bosni i Hercegovini formalno je uspostavljena 2002. godine donošenjem zakonskih propisa na teritoriji entiteta (Federacija BiH i Republika Srpska) i Brčko distrikta. U tom smislu, *Federacija BiH* je privatnu bezbednost regulisala Zakonom o agencijama za zaštitu ljudi i imovine,⁸ dok detektivska delatnost nije zakonski regulisana i može se reći da je ova oblast privatnog sektora bezbednosti u Federaciji BiH zanemarena. U *Republici Srpskoj* ova oblast je uređena donošenjem jedinstvenog zakona koji reguliše oblast privatne bezbednosti. Dakle, Zakon o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti donet je 2002.,⁹ a izmenjen i dopunjen 2005. godine. *Brčko distrikt Bosne i Hercegovine* je ovu oblast uredio donošenjem Zakona o agencijama za osiguranje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti, 2004.,¹⁰ te izmenama i dopunama iz 2005. godine.¹¹ Iz navedenog se vidi neujednačenost zakonskih propisa iz ove oblasti.¹²

Tokom 2005. godine u *Republici Crnoj Gori* doneta su dva zakona koja tretiraju tematiku privatne bezbednosti. Dakle, ova oblast je regulisana Zakonom o detektivskoj djelatnosti¹³ i Zakonom o zaštiti lica i imovine.¹⁴

Republika Makedonija je ovu oblast uredila Zakonom o obezbeđenju lica i imovine

⁶ *Narodne novine*, br. 83/96, i dopune 90/96 i 96/01.

⁷ *Narodne novine*, br. 68/03.

⁸ *Službene novine*, br. 50/02.

⁹ *Službeni glasnik RS*, br. 50/02, 16. 8. 2002.

¹⁰ *Službeni glasnik Brčko distrikta BiH*, br. 27/04.

¹¹ *Službeni glasnik Brčko distrikta BiH*, br. 15/05.

¹² Vejnović, D. i drugi: *op. cit.*, str. 19–20.

¹³ *Službeni list Republike Crne Gore*, br. 29/05.

¹⁴ *Službeni list Republike Crne Gore*, br. 29/05.

iz 1999.¹⁵ i Zakonom o izmenama i dopunama Zakona za obezbeđenje lica i imovine iz 2007.¹⁶ kao i Zakonom o detektivskoj delatnosti iz 1999. godine.¹⁷

Gledajući u celini privatni sektor bezbednosti, može se konstatovati da detektivska delatnost za sada nije regulisana, pored Srbije, još jedino u Federaciji Bosne i Hercegovine. Takođe treba primetiti da je u republikama koje su ovu delatnost na vreme stavile u zakonske okvire, na bazi čega su doneti i brojni podzakonski propisi, ona doživila i adekvatnu afirmaciju u razvoju privatnog sektora bezbednosti.

3. Stanje u privatnom sektoru bezbednosti u Republici Srbiji

Privatno obezbeđenje, kao integralni deo sistema nacionalne bezbednosti Srbije, i usklađen sa novim shvatanjima pojma bezbednosti, ima svoje posebno mesto i značaj.

Do sada je država firme za privatno obezbeđenje tretirala isto kao i druga privredna društva, ne uzimajući u obzir bitnu specifičnost: da su privredna društva iz oblasti privatnog obezbeđenja – naoružana (radi se o preko 50.000 ljudi sa tendencijom daljeg rasta, sa preko 40.000 komada oružja za obavljanje delatnosti, što je dodatno zakomplikovano zbog toga što su strane multinacionalne korporacije privatnog obezbeđenja već otkupile najveće nacionalne privatne firme), a njihovi zaposleni su, zbog nedostatka zakona o delatnosti, legalno i legitimno angažovani na zadacima unutrašnje bezbednosti, kako u javnim institucijama i preduzećima od posebnog značaja za Republiku Srbiju, tako i u ostalim velikim industrijskim sistemima, objektima od javnog značaja, privrednim, poslovnim i rezidencijalnim objektima širom Srbije.

Ono danas postaje značajna industrijska (privredna) delatnost koja ostvaruje profit, zapošljava veliki broj radnika, ali i odgovara za bezbednost skoro 80% imovine države. U tom smislu neshvatljivo je da privatno obezbeđenje živi i radi kao zaseban sistem bezbednosti, bez značajne državne kontrole i uticaja na organizaciju, opremanje i način obavljanja delatnosti. Posebno je nezamislivo da se tako značajan posao radi bez jasnog pravnog okvira, koji je jasno i precizno pozicioniran u okviru strategije nacionalne bezbednosti, ali ne postoji pravni okvir kojim se vrši nadzor i kontrola.

Veoma je važno konstatovati da je Institut za standardizaciju Republike Srbije, krajem 2008. godine, doneo nacionalni standard usluga privatnog obezbeđenja (SRPS A.L2.000:2008, *Društvena bezbednost – Usluge privatnog obezbeđenja*), koji u značajnoj meri može doprineti efikasnoj tržišnoj kontroli kvaliteta usluga obezbeđenja na tržištu. Pravilno razumevanje, pozicioniranje privatnog obezbeđenja i bezbednosti uopšte, počev od strateških dokumenata do zakonskih i podzakonskih akata, prvi je

¹⁵ *Službeni vesnik na RM*, br. 80/99, 17. 12. 1999.

¹⁶ *Službeni vesnik na RM*, br. 66/07, 31. 5. 2007.

¹⁷ *Službeni vesnik na RM*, br. 80/99, 17. 12. 1999.

korak ka realnoj potrebi da ono svoju ulogu ostvaruje u punoj koordinaciji sa javnom bezbednošću (policijom), jer su im ciljevi isti a zadaci slični. Tradicionalno shvatanje da je samo policija odgovorna za bezbednost u svetu je odavno napušteno. Nema sumnje da privatno obezbeđenje doprinosi efikasnijoj zaštiti vitalnih vrednosti društva i da će proces prenošenja nekih poslova bezbednosti sa države na privatni sektor imati uzlazni trend, naročito zbog neminovnosti smanjenja javne potrošnje.

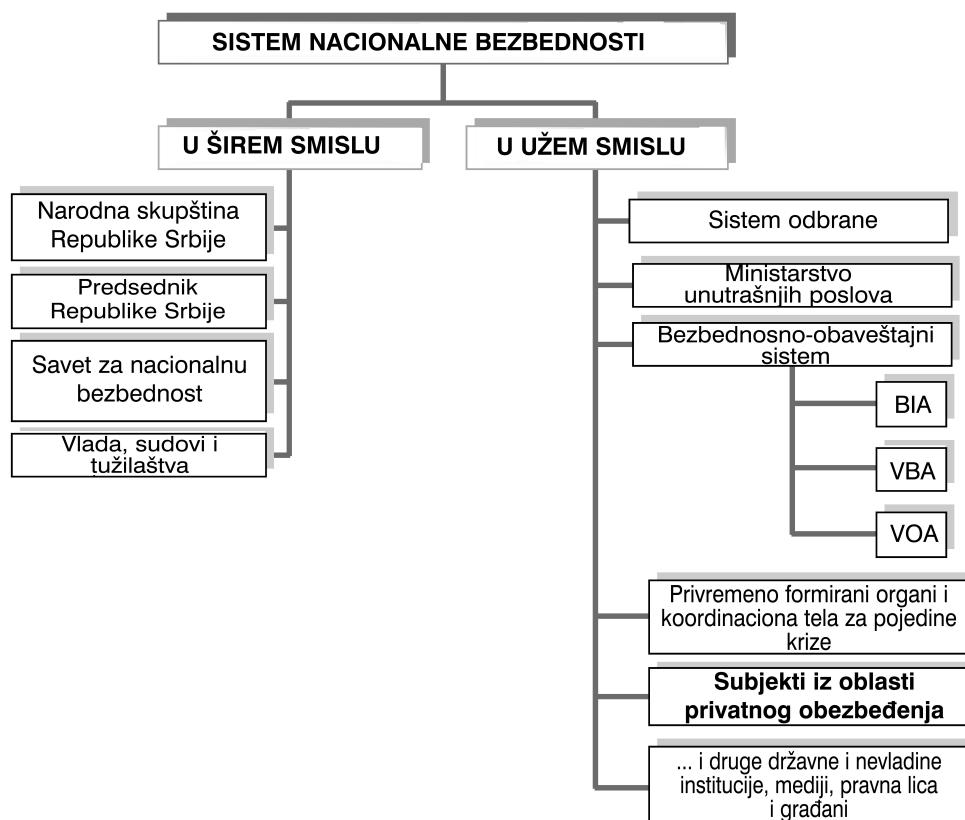
Opšte je poznato da je upravo u privatnom sektoru obezbeđenja koncentrisano istraživanje, razvoj i primena najsavremenijih tehnologija iz oblasti bezbednosti i zaštite (GPS, primena elektrohemiske zaštite gotovine, alarmni sistemi, video-obezbeđenje itd.), čiji značaj je istaknut i u nedavno usvojenoj Strategiji nacionalne bezbednosti. I konačno, državni organi i institucije, izgradnjom jedinstvenog sistema bezbednosti i razvijanjem kapaciteta društva za upravljanje krizama, treba da omoguće nastavak privrednih i poslovnih aktivnosti društvene zajednice i u kriznim uslovima (vanredne situacije, elementarne nepogode, ratno stanje i dr.).

Unapređenjem tehničkih, ljudskih, organizacionih i funkcionalnih veza među svim zainteresovanim stranama, u koje spada i oblast privatnog obezbeđenja, država čuva svoj, na prvom mestu, javni interes – zaštitu života, zdravlja i imovine građana.

Navedeni razlozi upućuju na to da se oblast privatnog obezbeđenja, kao integralnog dela sistema bezbednosti, normativno uredi, i to ne samo u budućem sistemskom zakonu o privatnom obezbeđenju, nego i u srodnim zakonima kao što je Zakon o vanrednim situacijama i dr., što otvara mogućnost prevođenja već postojećih organizacijskih delova (služba fizičke zaštite, mobilni interventni timovi, kontrolni centri, servisne tehničke službe i dr.) u aktivnu rezervu, opšte i specijalizovane jedinice civilne zaštite – što bi se moglo regulisati ugovorom između firmi za privatno obezbeđenje i nadležnih republičkih organa i organa lokalne samouprave (krizni štabovi) – čime bi se postiglo jačanje funkcionalnih veza svih subjekata pomenutih u citiranom zakonu na celoj teritoriji RS.

To je u interesu države, jer bi se na taj način pojačala odgovornost svih pripadnika privatnog obezbeđenja (od osnivača do izvršilaca) i stvorili uslovi za njihovu optimalnu upotrebu u svim uslovima (mir – vanredne situacije – ratno stanje). Ovo je posebno u interesu velikih privrednih sistema, prvenstveno onih koji su od posebnog značaja za državu), a koji preko 70% potreba za obezbeđenjem rešavaju ugovorom sa firmama za privatno obezbeđenje.

Republika Srbija je jedina bivša jugoslovenska republika koja još uvek nije zakonski regulisala ovu oblast, iako je u prethodnom periodu bilo određenih pokušaja. Šta je zapravo razlog ovog, po meni nedopustivog postupka države, u situaciji kada je to učinjeno u svim ostalim jugoslovenskim republikama, pa i šire, teško je objasniti. U svakom slučaju, kakvi god da se razlozi navedu u smislu nekakvog opravdanja ove neverovatne indolentnosti države, oni ne nailaze na razumevanje stručnih ljudi koji prate ovu problematiku, ne nailaze na odobravanje građana, pa i međunarodne zajednice.

Nakon stavljanja van snage Zakona o sistemu društvene samozaštite 1993. godine¹⁸ u Srbiji nije donet nijedan zakon koji bi regulisao oblast privatne bezbednosti. Prema tome, od 1993. godine u Srbiji postoji pravna praznina u ovoj oblasti, jer ne postoji nijedan propis koji reguliše problematiku fizičko-tehničkih obezbeđenja, niti detektivsku delatnost. Ako se uzme u obzir činjenica da u Srbiji u privatnom sektoru bezbednosti trenutno ima oko 4–5 hiljada pravnih lica, sa oko 50 hiljada zaposlenih, i da svi oni postupaju i rade u zakonski potpuno neregulisanoj oblasti, onda je jasno kakve to sve posledice može imati po bezbednosne interese građana.¹⁹ I dalje se registruju nova preduzeća i agencije koje se bave poslovima privatne bezbednosti, ali u uslovima totalne pravne neregulisanosti, potpune pravne praznine, što svakako proizvodi brojne neželjene posledice i probleme.

Danas se u Republici Srbiji ovi poslovi obavljaju tako što se koristi zakonska regulativa koja je ovu oblast regulisala pre devedesetih godina i pre raspada SFRJ ili na

¹⁸ Zakon o prestanku važenja određenih zakona i drugih propisa, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 18/93.

¹⁹ Tako je, prema evidenciji MUP-a Republike Srbije, u Srbiji do 2002. godine bilo registrovano 3.241 pravno lice koje se bavi poslovima fizičko-tehničkog obezbeđenja, sa ukupno 32.457 radnika (Bošković, Mićo: *Osnovi detektivske delatnosti*, Novi Sad, 2006, str. 16).

osnovu drugih zakona koji regulišu oblast poslovanja privrednih subjekata. Pravni osnov za rad i angažovanje preduzeća i agencija u privatnoj bezbednosti nađen je u Zakonu o privrednim preduzećima, na osnovu kojeg danas funkcioniše veliki broj takvih preduzeća i agencija.

U međuvremenu, bilo je određenih pokušaja i inicijativa da se ova oblast zakonski uredi, ali se sve završavalo na pokušaju. Predlog zakona o fizičko-tehničkom obezbeđivanju, od 19. septembra 2002. godine, bio je u postupku donošenja, ali to nije realizovano. Nakon toga, bilo je još nekih pokušaja i predloga zakona koji bi ovu oblast regulisali. Jedan od tih pokušaja vezan je za nacrt zakona o privatnom obezbeđenju, koji je perfektuiran u Privrednoj komori Republike Srbije maja 2008. godine, ali se sve završilo na pokušaju.²⁰

Međutim, punih 17 godina nakon ukidanja Zakona o društvenoj samozaštiti,²¹ deset godina nakon demokratske transformacije, i osam godina od neuspelog usvajanja nacrta zakona o fizičko-tehničkom obezbeđivanju, u Srbiji se ponovo čine koraci, po svoj prilici najodlučniji do sada, da se sektor privatne bezbednosti normativno uredi. Naime, stručni tim Ministarstva unutrašnjih poslova, u saradnji sa Udruženjem privatnog obezbeđenja pri Privrednoj komori Srbije, izradio je nacrte Zakona o privatnom obezbeđenju i Zakona o detektivskim poslovima i uputio ih na javnu raspravu. U daljem delu rada ukazće se na najvažnije odredbe predloga Zakona o privatnom obezbeđenju i Zakona o detektivskoj delatnosti, u koje su već ugrađene najvažnije primedbe, sugestije i predlozi iz opsežne javne rasprave.

4. Predlog Zakona o privatnom obezbeđenju

Postoji još uvek dilema oko naziva ovog zakona. Za sada je dilema između sledećih naziva: „Zakon o zaštiti lica, imovine i poslovanja“ ili „Zakon o korporativnom i privatnom obezbeđenju“.²²

U osnovnim odredbama je, bez obzira na naziv, rečeno da se ovim zakonom uređuju: rad pravnih i fizičkih lica u *oblasti* privatnog obezbeđenja, uslovi za njihovo *licenciranje*, način *obavljanja* poslova i ostvarivanje nadzora nad njihovim radom. U tim odredbama je takođe rečeno da pravna lica koja imaju licencu za obavljanje poslova privatnog obezbeđenja ne mogu obavljati poslove obezbeđenja lica i imovine koji su u nadležnosti državnih organa i primenjivati operativne metode i sredstva koje ti organi primenjuju na osnovu posebnih propisa. Što se tiče terminologije pojmova, u predlogu zakona su precizirani: *privatno obezbeđenje; patroliranje; legitimacija; ko-*

²⁰ Ovaj nacrt zakona je rezultat nastojanja samih privatnih detektiva okupljenih u Opštem udruženju privatnih detektiva Beograda i grupaciji detektiva pri republičkoj Privrednoj komori.

²¹ Ovim zakonom bila je regulisana oblast fizičko-tehničkog obezbeđenja u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, koji je ukinut 1993. godine, uz obrazloženje da je neadekvatan u uslovima postojanja više svojinskih oblika.

²² Ova verzija zakona je rezultat javne rasprave do 8. novembra 2010. godine.

risnik; pravno lice za privatno obezbeđenje; procena rizika; plan obezbeđenja; službenik obezbeđenja; organizator obezbeđenja; fizička zaštita; tehnička zaštita; fizičko-tehnička zaštita; licenca; granica štićenog prostora; samozaštitna delatnost.

Ministarstvo unutrašnjih poslova: a) izdaje i oduzima licence i legitimacije i vodi registre; b) donosi podzakonska akta na osnovu ovog zakona, dok poslove u vezi sa programima i načinima sprovodenja obuke, osposobljavanjem lica i polaganjem stručnih ispita vrše akreditovane organizacije kao poverene poslove, u skladu sa ovim zakonom i Zakonom o akreditaciji.

Pravna lica za privatno obezbeđenje, pod uslovima propisanim ovim zakonom, mogu imati licencu za:

1. poslove procene rizika u zaštiti lica, imovine i poslovanja;
2. poslove zaštite lica i imovine fizičkim i tehničkim sredstvima, kao i poslove održavanja reda na javnim skupovima, sportskim priredbama i drugim mestima okupljanja građana;
3. poslove planiranja i projektovanja sistema tehničke zaštite;
4. poslove izvođenja i održavanja sistema tehničke zaštite;
5. poslove obezbeđenja transporta i prenosa novca i vrednosnih pošiljki.

Lice odgovorno za zaštitu u pravnom licu treba da ispunjava sledeće uslove:

- a) da je državljanin Republike Srbije;
- b) da je punoletan;
- c) da je psihofizički sposoban za obavljanje poslova, što se dokazuje lekarskim uverenjem;
- d) da ima visoku stručnu spremu;
- e) da ima uverenje o nekažnjavanju, koje izdaje MUP, ne starije od tri meseca;
- f) da ima licencu.

Predlogom zakona je takođe predviđeno da pravno lice mora da poseduje odgovarajući poslovni prostor, kao i poseban prostor za smeštaj oružja i municije, u skladu sa propisima o uslovima za smeštaj i čuvanje oružja i zaštitu od požara, ukoliko poslove privatnog obezbeđenja obavlja uz nošenje oružja.

Licencu za obavljanje poslova privatnog obezbeđenja, koju izdaje agencija, može dobiti fizičko lice koje ispunjava sledeće uslove:

1. da je državljanin Republike Srbije;
2. da je punoletan;
3. da ima najmanje četvorogodišnju srednju spremu iz oblasti obezbeđenja ili iz drugih oblasti;
4. da ima uverenje o nekažnjavanju, koje izdaje MUP;

5. da je psihofizički sposobno za obavljanje ovih poslova, što se dokazuje lekar- skim uverenjem;
6. da je obučen za rukovanje vatrenim oružjem;
7. da je prošlo odgovarajuću obuku za obavljanje poslova privatnog obezbeđe- nja;
8. da ima položen stručni ispit.

Ovim predlogom zakona predviđeno je više vrsta licenci koje se mogu izdati fizi- čkom licu:

1. licenca za procenu rizika u zaštiti lica, imovine i poslovanja;
2. licenca za obavljanje poslova fizičko-tehničke zaštite lica i imovine i održavanja reda na sportskim priredbama, javnim skupovima i drugim mestima okuplja- nja građana;
3. licenca za obavljanje poslova planiranja i projektovanja sistema tehničke zaštite,
4. licenca za obavljanje poslova izvođenja i održavanja sistema tehničke zaštite.

Predlogom zakona je, takođe, predviđeno da se poslovi fizičke zaštite mogu oba- vljati uz nošenje oružja radi zaštite:

1. ustanova koje posluju sa novcem i dragocenostima, posebno banaka, pošta, štedionica i menjačnica;
2. transporta i prenosa novca i vrednosnih pošiljki;
3. objekata u kojima se skladišti oružje, eksplozivni, radioaktivni, zapaljivi i otrov- ni materijal u većim količinama;
4. objekata od posebnog značaja za odbranu – prema odluci Vlade RS, objekata od posebnog značaja za privredu i kulturu: vodosnadbevanje, proizvodnju i distribuciju električne energije, transport putnika i robe, muzeja i naučnoistra- živačkih ustanova, skladišta robe veće vrednosti, ambasada i rezidencijalnih objekata.

Za vreme obavljanja poslova fizičke zaštite službenik obezbeđenja je, prema pre- dlogu zakona, ovlašćen da:

1. proveri identitet lica koje ulazi ili izlazi iz objekta ili prostora koji se obezbeđuje, i u samom štićenom prostoru;
2. pregleda lice ili vozilo na ulazu ili izlazu iz objekta ili prostora, i u samom šti- čenom prostoru, gde, po potrebi, može da izvrši alko-test i reguliše saobraćaj;
3. zabrani neovlašćenim licima ulaz i pristup u objekat ili prostor koji se obezbe- đuje;

4. naredi licu da se udalji iz objekta ili prostora koji se obezbeđuje, ako se lice tu neovlašćeno nalazi;
5. upozori lice koje svojim ponašanjem ili propuštanjem dužne radnje može ugroziti svoju bezbednost, bezbednost drugih ili izazvati oštećenje i uništenje imovine;
6. zadrži lice koje je zatekao u objektu ili prostoru u vršenju krivičnog dela do dolaska policije;
7. upotrebi sledeća sredstva prinude: a) sredstva za vezivanje; b) fizičku snagu; c) posebno dresirane pse; i d) vatreno oružje.

Ministar unutrašnjih poslova, za potrebe primene ovog zakona, formira posebnu komisiju koja je ovlašćena da vrši:

1. nadzor nad pravnim licima za privatno obezbeđenje na celoj teritoriji Republike;
2. praćenje rada i davanje smernica i uputstava područnim policijskim upravama u poslovima kontrole i nadzora privatnog obezbeđenja;
3. saradnju sa udruženjima pravnih lica za privatno obezbeđenje u cilju boljeg sprovođenja zakona i akata donetih na osnovu njega;
4. praćenje oblasti privatnog obezbeđenja u cilju razvoja i unapređenja delatnosti u skladu sa važećim i novim standardima;
5. saradnju sa organizacijama koje je akreditovalo akreditaciono telo Srbije u delu koji se odnosi na primenu važećih standarda u oblasti privatnog obezbeđenja.

5. Predlog zakona o detektivskim poslovima

Ovim zakonom uređuju se: rad pravnih i fizičkih lica u detektivskoj delatnosti, uslovi za njihovo licenciranje, način obavljanja poslova i ostvarivanje nadzora nad njihovim radom. Pravna lica koja imaju odobrenje za obavljanje detektivskih poslova ne mogu obavljati poslove koji su u nadležnosti državnih organa i primenjivati ovlašćenja koja su u nadležnosti državnih organa. Predlogom zakona precizirani su sledeći pojmovi: *detektivska delatnost; detektiv; samostalni detektiv; pravno lice za detektivske poslove; licenca*.

Detektivske poslove može da obavlja pravno lice za detektivske poslove ili fizičko lice kao samostalni detektiv ako ima licencu za obavljanje detektivskih poslova koju izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova. Licenca za obavljanje detektivskih poslova može se izdati pravnom licu koje ispunjava sledeće uslove:

1. da je upisano u registar privrednih subjekata Republike Srbije;
2. da poseduje akt o sistematizaciji radnih mesta, sa opisom poslova i ovlašćenjima zaposlenih za svako radno mesto;

3. da odgovorno lice u pravnom licu ispunjava sledeće uslove:
  - a) da je državljanin Republike Srbije;
  - b) da je punoletno;
  - c) da je psihofizički sposobno za obavljanje detektivskih poslova, što se dokazuje lekarskim uverenjem;
  - d) da ima visoku stručnu spremu;
  - e) da ima uverenje o nekažnjavanju, koje izdaje MUP; da ima bezbednosni sertifikat;
4. da poseduje odgovarajući poslovni prostor;
5. da ima najmanje dva zaposlena detektiva.

Fizičkom licu će se izdati licenca za obavljanje detektivskih poslova ako ispunjava sledeće uslove:

1. da je državljanin Republike Srbije;
2. da ima najmanje visoku stručnu spremu;
3. da ima uverenje o nekažnjavanju, koje izdaje MUP; da ima bezbednosni sertifikat;
4. da je psihofizički sposoban, što se dokazuje lekarskim uverenjem;
5. da je prošao program obuke i osposobljavanja za obavljanje detektivskih poslova;
6. da je položio stručni ispit za privatnog detektiva pred komisijom akreditovane organizacije;
7. da ima završen pripravnički staž kod privatnog detektiva u trajanju od šest meseci;
8. da je upisan u registar privrednih subjekata Republike Srbije kad detektivsku delatnost obavlja samostalno;
9. da u poslednje dve godine nije obavljao poslove ovlašćenog policijskog službenika, bezbednosno-obaveštajne, sudske i tužilačke poslove.

Prema predlogu zakona, detektiv može prikupljati podatke o:

1. nestalim licima ili licima koja se kriju;
2. licima koja su korisniku prouzrokovala štetu;
3. licima koja anonimno postupaju prema korisniku, narušavajući mu privatnost ili bezbednost;
4. predmetima koji su izgubljeni ili ukradeni;
5. uspešnosti poslovanja pravnih lica i samostalnih preduzetnika;
6. zaštiti intelektualne i industrijske svojine;

7. takođe, moguće je prikupljati i obrađivati i druge podatke koji nisu u suprotnosti sa zakonom.

Detektiv može obavljati detektivske poslove u skladu sa svojim nadležnostima samo na osnovu ugovora sa strankom, odnosno samo na osnovu i u okviru zaključenog pisanog ugovora sa pravnim ili fizičkim licem za koje obavlja detektivske poslove, ili sa licem koje je ovlašćeno da zaključi takav ugovor. Predlogom zakona je rečeno da detektiv može dobiti dozvolu za nošenje vatrengog oružja za samoodbranu na period od pet godina, koja se može produžiti u skladu sa Zakonom o oružju i municiji. Detektiv može, prilikom obavljanja detektivskih poslova, upotrebiti vatreno oružje i fizičku snagu isključivo u cilju zaštite sopstvenog života i telesnog integriteta, samo ako na drugi način ne može da odbije neposredni napad od sebe.

Detektiv može prikupljati podatke iz sredstava javnog informisanja, dostupnih baza podataka i od lica koja na to dobrovoljno pristanu, i dužan je da licu od koga prikuplja informacije, na njegov zahtev, pokaže detektivsku legitimaciju. Detektiv koji je u toku obavljanja posla saznao za krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti dužan je da o saznanju odmah obavesti policiju ili nadležnog javnog tužioca. Detektiv nije dužan prijaviti delo ako je, prilikom obavljanja poslova koji su mu povereni, saznao da je takvo delo počinila stranka sa kojom je sklopio ugovor o obavljanju detektivskih poslova, izuzev u slučajevima kada je stranka počinila krivičnim zakonikom propisana krivična dela protiv bezbednosti Republike Srbije, kao i krivična dela protiv čovečnosti i međunarodnog prava, te krivična dela protiv dostojanstva ličnosti i morala.

Organi državne uprave, pravna lica koja na osnovu javnih ovlašćenja vode određene evidencije, ili druga pravna lica, su u obavezi da detektivu, na obrazložen pismeni zahtev, u roku od najviše pet radnih dana, daju podatke o:

1. boravištima i prebivalištima lica;
2. vlasnicima motornih vozila i plovila;
3. polisama osiguranja;
4. poreskim prijavama;
5. penzijskom i invalidskom osiguranju;
6. podatke iz sudskih spisa;
7. podatke iz državnih arhiva.

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donetih na osnovu njega, radom pravnih i fizičkih lica koja obavljaju detektivske poslove i radom ustanova koje sprovode obuku i ospozobljavanje lica za detektivske poslove, vrši Ministarstvo unutrašnjih poslova. Ministar unutrašnjih poslova, za potrebe primene ovog zakona, formira posebnu komisiju koja je ovlašćena da vrši:

1. nadzor nad pravnim licima za detektivske poslove na celoj teritoriji Republike;

2. praćenje rada i davanje smernica i uputstava područnim policijskim upravama u poslovima kontrole i nadzora detektivskih poslova;
3. saradnju sa udruženjima pravnih lica za detektivske poslove u cilju boljeg sprovođenja zakona i akata donetih na osnovu njega;
4. praćenje oblasti detektivskih poslova u cilju razvoja i unapređenja u skladu sa novim standardima.

*
* * *

Nakon raspada bivše Jugoslavije, sve njene dotadašnje republike, izuzev Srbije, pristupile su donošenju odgovarajućih zakonskih propisa i u sektoru privatne bezbednosti. Ovo je posebno bitno zbog činjenice da se u privatnom sektoru bezbednosti zapošjava veliki broj lica, kako na poslovima fizičko-tehničkog obezbeđenja, tako i u privatnim detektivskim agencijama. Bez obzira na veliki broj zaposlenih u privatnom sektoru bezbednosti država uspostavlja odgovarajuće mehanizme kontrole i nadzora, na taj način što preko svojih organa propisuje uslove za obavljanje određenih poslova privatne bezbednosti (fizičko-tehničko obezbeđenje, detektivska delatnost).

Punih 17 godina nakon ukidanja Zakona o društvenoj samozaštiti, deset godina nakon demokratske transformacije, i osam godina od neuspelog usvajanja nacrta zakona o fizičko-tehničkom obezbeđivanju, u Srbiji se ponovo čine koraci, po svoj prilici najodlučniji do sada, da se sektor privatne bezbednosti normativno uredi. Naime, stručni tim Ministarstva unutrašnjih poslova, u saradnji sa Udruženjem privatnog obezbeđenja pri Privrednoj komori Srbije, izradio je nacrte Zakona o privatnom obezbeđenju i Zakona o detektivskim poslovima i uputio ih na javnu raspravu.

Dobro je što se konačno i u Srbiji privode kraju napor i mnogih zainteresovanih subjekata da se ova oblast konačno stavi u odgovarajući pravni okvir. Sa jednog aspekta, to je prednost Srbije, jer je u prilici da iskoristi postojeće propise drugih zemalja, da sagleda iskustva onih zemalja gde je ova oblast šire i ozbiljnije prihvaćena i primenjena. Dakle, na bazi najboljih praksi i rešenja, Srbija je u prilici da doneše odgovarajući pravni okvir koji bi ovu oblast regulisao na jedan novi, moderniji način nego što je to urađeno u zemljama koje su odmah nakon transformacije donele svoje zakone.

U ovom radu ukazano je na najvažnije odredbe Predloga Zakona o privatnom obezbeđenju i Predloga Zakona o detektivskoj delatnosti, u koje su već ugrađene najvažnije primedbe, sugestije i predlozi iz opsežne javne rasprave koja je nekoliko meseci trajala u Srbiji.

Literatura:

- Bošković, Mićo: *Osnovi detektivske delatnosti*, Fakultet za pravne i poslovne studije, Novi Sad, 2006.
- Vejnović, D. i dr.: *Detektivska djelatnost – teorijski i praktični aspekti po standardima Evropske unije*, Banja Luka, 2008.

- Zakon o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti Republike Srpske, *Sl. glasnik Republike Srpske*, br. 50/02.
- Zakon o agencijama za zaštitu ljudi i imovine Federacije BiH, *Službene novine FBiH*, br. 50/02.
- Zakon o agencijama za osiguranje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti, *Službeni glasnik Brčko distrikta BiH*, br. 27/04.
- Zakon o detektivskoj djelatnosti Republike Crne Gore, *Službeni list RCG*, br. 29/05.
- Zakon o zaštiti lica i imovine Republike Crne Gore, *Službeni list RCG*, br. 29/05.
- Zakon o zaštiti osoba i imovine Republike Hrvatske, *Narodne novine Republike Hrvatske*, br. 83/96.
- Zakon o privatnoj zaštiti Republike Hrvatske, *Narodne novine Republike Hrvatske*, br. 68/03.
- Zakon o detektivskoj delatnosti Republike Makedonije, *Službeni glasnik Republike Makedonije*, br. 80/99.
- Zakon o obezbeđivanju lica i imovine Republike Makedonije, *Službeni glasnik Republike Makedonije*, br. 66/07.
- Zakona o detektivskoj delatnosti Republike Slovenije, *Uradni list RS*, br. 32/94.
- Zakona o detektivskoj delatnosti Republike Slovenije, prečišćen tekst, *Uradni list RS*, br. 7/03.
- Predlog zakona o privatnom obezbeđenju (Republika Srbija), 2010.
- Predlog zakona o detektivskim poslovima (Republika Srbija), 2010.

Private Security Sector in Republic of Serbia – Meeting the Legal Regulation

SUMMARY: During the recent decades in the world, and even over here, on the scene is so called private security sector, which by personnel, almost in most countries, surpassing the number of manpower of the state authorities in charge of security. Therefore, a need was indicated to find appropriate legislation, both in the sphere of physical-technical security of persons and property and in the field of engagement of private detective agencies, which will contribute to improve certain aspects of security and property. The purpose of passing the relevant legislation is the need to perform certain functional separation in terms of competencies to perform certain security activities. After the breakup of former Yugoslavia, all former republics, except Serbia, approached to the process of passing of appropriate legislation in this sector. In Republic of Serbia the public hearings, which were foundations for the prepared draft laws that will finally put this field to the appropriate legal framework, are finished. This paper will emphasize the most important regulations of the Drafts of the Law on Private Security and of the Bill on Detective Work.

KEY WORDS: *private sector security, national security, private security, detective work, detective, license, physical-technical protection*